

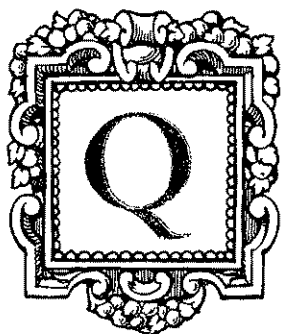
REVISTA DEL CENTRE DE LECTURA

ANY II.

REUS, 1.er DE DESEMBRE DE 1921

NUM. 45.

CADA QUINZE DIES

QUAN encara els bars no havien llevat la vida als cafès i el cine embrutidor no havia posat en greu perill de mort al teatre, els nostres menestrals celebraven les festes anant, en dies assenyalats, a veure comèdia, molt sovint al cafè, i quasi sempre a les vetllades literàries i musicals que les societats de tota mena, tant les culturals com les recreatives i polítiques, organitzaven per a esplai dels seus socis. Per damunt de totes aquelles vetllades, que, malauradament, han ben passat a l'història, es destacaven les del CENTRE DE LECTURA, en les quals la vella i llorejada secció coral cantava lo bo i millor del seu extens repertori, i una colla de xicots de bona voluntat llegien trossos escollits de prosa i inspirades poesies, i aquell enyorat mestre i entusiasta president del CENTRE, que es digué N'Eugení Mata, s'emportava totes les simpaties i aplaudiments, molt especialment els de les dones, amb els seus versos fàcils, senzills, una mica xavacans, si voleu, però d'un humor tan nostre, tan de casa, que, en escoltar-los, no quedava altre remei que riure i picar de mans.

En aquells bons temps, tots els joves que eren atacats de la passa de volguer fer literatura i actuar en la vida pública, es desfogaven allistant-se en les fileres dels llegidors de vetllades. I com que jo vaig caure malalt d'aquella malura, de la que avui encara toco les conseqüències, vaig declarar-me a mi mateix llegidor de mèrit, vaig dir-me que podria fer un bon paper en qual-sevulla vetllada, per literària que fos, i ja em teniu fent d'escolanet del senyor Mata i dels seus col·laboradors i successors. Ho feia bé? Ho feia malament? Mirant les coses fredament, i amb l'experiència de les dotzenes d'anys que, de llavors ençà, han transcorregut, declaro, sincerament, que llegia amb els mateixos defectes que ho feien molts dels meus companys d'ofici voluntari i amb igual esvaniment. Però jo tenia—ho confesso—un defecte, i era que el meu repertori de lectures era massa curt, puix tant si es tractava de prosa, com de versos, jo no atinava a sortir-me d'allò que, en prosa o vers, havia escrit l'Apeles Mestres, pel qui sentia, i sento avui encara, una veritable devoció.

Podem, doncs, imaginar-vos, estimats llegidors, amb quina alegria vaig rebre la bona nova de què el meu poeta vindria a visitar-nos. Mes, amb tot i això, la processó, com vulgarment es diu, m'anava per dintre, puix un hom n'està prou i massa escarmen-

tat del natural desig de volguer contemplar de prop, fent amb elles coneixença i amistat, les altes personalitats que ens han captivat amb les seves obres. Jo recordo d'un orador correctíssim i eloqüent que dedicà les seves millors filípiques a combatre el vici del joc, i ell deixà damunt la taula de jugar la fortuna heretada dels pares i seguia deixant-hi tots els diners que arribaven a les seves mans pecadores. Jo sé de més d'un escriptor que predica, en tot moment i ocasió, en favor de la moral i de les bones costums, i té una vida privada que fa fàstig. Jo he conegut savis intractables per la seva petulància, pel seu mal geni i per la seva supina ignorància de tot allò que es troba fora del camp de les seves activitats. I he vist crítics d'art incapaços de distingir un pinzell d'una escombria, i crítics musicals que no coneixen el pentàgrama, i... què sé jo quants casos més tan extraordinaris com aquests.

Però, sortosament per a mi, aquesta vegada la realitat fou perfectament concordant amb la creació de la meua fantasia. Vingué l'Apeles Mestres, parlàrem amb ell, ens allargà la mà en senyal d'amistat, i la figura del meu poeta estimat sortí de la prova amb més excelsitud i grandesa que tal com me l'havia jo forjat. El vegí senzill, afable, ple de bondats i amb cor d'infant. I sentint-lo conversar amb nosaltres com si fóssim vells companys, vaig explicar-me clarament per què l'Apeles Mestres és, sens dubte, d'entre tots els poetes catalans moderns el que més ha influït en la massa popular i el que més devots admiradors té entre la gent del poble humil; i per què el món de la crítica sàvia i a sou no l'ha honorat amb el seu interessat encens; i per què aquells prínceps superbiosos de la literatura, dels quals parlàvem fa pocs dies en aquestes cròniques, i que ho són, de prínceps, no per dret diví, sinó per vot propi, han mirat sempre al nostre poeta amb ulls de llàstima i fent una mitja rialleta de comiseració.

En Roca i Roca, l'eminent escriptor avui allunyat de la brega del periodisme, és qui millor ha estudiat i entès l'obra de l'Apeles Mestres, tant per haver anat seguint pas a pas tot lo que han produït la ploma i el llapis del poeta i dibuixant, com per estar unit amb ell pels lligams d'una fraternal intimitat. I en Roca i Roca, en prologar una de les edicions dels *Cuentos vivos* de

l'Apeles, d'aquells contes model de gràcia i de fina ironia i d'una tècnica elegant i impecable en el dibuix, ens dóna a conèixer la raó, per la qual, el nostre poeta ha penetrat fins lo més pregon de l'ànima popular, raó que no és cap altra que la claretat dels conceptes que emet. Efectivament, en el llenguatge de l'Apeles Mestres, no hi trobareu frases torturades, ni paraules estranyes acabades de sortir dels motlles d'un modernisme carrincló, frases i paraules que si bé serveixen per a anar mudat, enfosqueixen sempre la claretat de les idees. I així, quan el nostre poeta vol mostrar la grandesa de Déu, ens parla de què Déu veu i sent la formiga negra que, damunt d'un marbre negre, fa sa via en la foscor de la nit sense celístia. I en volguer ponderar el despreci que sent pel públic inculte i curull de males passions, escriu aquell epigrama que comença amb aquests versos:

*El públic és un gos,
i el gos dispensi la mala comparança.*

L'Apeles Mestres té, demés, una altra qualitat que el fa estimable, i és que, ni la seva ploma d'escriptor, ni el seu llapis de dibuixant, han sigut mai mercenaris. El meu poeta ha cantat les seves inspirades estrofes quan n'ha sentit fretura i ha compost els seus dibuixos quan el seu esperit d'artista n'ha tingut necessitat. La música dels seus versos, jamai ha sigut música de lloguer que lo mateix serveix per a un ball d'envelat que per a un enterrament; i el seu llapis jamai s'ha venut ni per a la lloança immerescuda, ni per a l'atac innoble. Ha cantat sempre amb la mateixa llibertat amb què canta el rossinyol, i ha dibuixat amb igual independència que el sol en pintar el celatge en anar-se'n a la posta. I fervent enamorat de la Naturalesa, quan les petites misèries dels homes li han semblat un obstacle per als ideals de fraternitat, d'amor al treball, de bonesa de cor i de llibertat, als que sempre ha restat fidel, ha anat a trucar a les portes dels petits animalons, de les flors fragancioses i virolades i de les plantes que calladament i humilment tot el dia feinegen, i en ells ha sapigut trobar les virtuts que moltes vegades els homes no tenen.

Amic Apeles Mestres,—ara ja puc dir-vos amic, veritat?—que per molts anys pogueu prosseguir el vostre benemèrit treballar.

O. ROVELLAT PRAT